

**KAPİTALİZMİN HAYAT SUYU:
ALKOL ENDÜSTRİSİNE
YÖNELİK KAMUSAL
DÜZENLEMELERİN
SOSYO-EKONOMİK
SONUÇLARI**

Prof. Dr. Ali Rıza GÖKBUNAR

Manisa – 2023

KAPİTALİZMİN HAYAT SUYU: ALKOL ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK KAMUSAL DÜZENLEMELERİN SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI

Prof. Dr. Ali Rıza GÖKBUNAR

TURKUAZKEY AKADEMİK YAYINLAR

Araştırma Kitapları Dizisi

Sosyal Bilimler : 2023/8
eISBN : 978-625-6379-61-9
ISBN : 978-625-6379-60-2
Basım sayısı : 1. Basım, Manisa – Ağustos 2023

© Copyright 2023. Turkuaz Kongre Organizasyonu Fuarcılık Yayıncılık Eğitim Turizm ve Tic. Ltd. Şti. Sertifika no: 57300

Bu kitabın bütün hakları Turkuaz Kongre Organizasyonu Fuarcılık Yayıncılık Eğitim Turizm ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilmeden kitaptan alıntı yapılamaz; Turkuaz Kongre Organizasyonu Fuarcılık Yayıncılık Eğitim Turizm ve Ticaret Limited Şirketi'nin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz; oyun, film, elektronik kitap, CD veya manyetik bant haline getirilemez; fotokopi veya herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz. Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir

Kütüphane Bilgi Kartı

Prof. Dr. Ali Rıza GÖKBUNAR

**KAPİTALİZMİN HAYAT SUYU: ALKOL ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK
KAMUSAL DÜZENLEMELERİN SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI**

/ Prof. Dr. Ali Rıza GÖKBUNAR

Birinci Basım 2023 + 245 s. 14,8x21 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6379-60-2 eISBN:978-625-6379-61-9

Kapak ve sayfa tasarımı: Turkuaz Akademi Yayınevi

Kapak Fotoğrafı: Bergner & Engel Brewing Company Philadelphia, Pensilvanya, 1900,

Kaynak: <https://www.hagley.org/research/digital-exhibits/brewing-companies>,

Basımcı Adresi: İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48 İskitler 06070 Ankara-

Türkiye. / Yetkili kişi: Aytaç UZUN / Matbaacı sertifika numarası: 47865 /

+90 312 341 36 67 / +90 533 093 78 64 / soncagyayincilik@gmail.com /

<https://www.soncagyayincilik.com.tr>

Turkuaz Kongre Organizasyonu Fuarcılık Yayıncılık Eğitim Turizm ve Ticaret Limited Şirketi.

1. Anafartalar Mah. Konuk Cad. No:6-10 Şehzadeler 45060/Manisa-Türkiye

turkuazkey@hotmail.com / dizigiturkuazkey@gmail.com +90

546 774 97 01 / <http://turkuazkey.com>

ÖNSÖZ

İnsan sağlığına zararlı ve insanlarda bağımlılık yaratan kimyasal bir sıvı olmasına rağmen alkolün, insanlık tarihi boyunca imalatı ve tüketimi toplumsal, siyasi, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin harekete geçmesinde katalizör görevi görmüştür.

Arkeolojik ve tarihi kanıtlar, alkolün çok daha yüksek bir alkol içeriğine sahip olan damıtılmış içkiler yaygın bir şekilde tüketilinceye kadar, çoğu kültür tarafından bir yiyecek olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Arkeologlar insanların yerleşik hayata geçmeden önce alkol tükettiklerini tespit etmişlerdi. İnsanlar dini ritüeller için veya farklı etkinlikler için bir araya geldiklerinde alkol tüketiyorlardı. Alkol, ayrıca tanrılara sunulan en kutsal ürünlerden biri olarak adak olarak sunuluyordu. İnsanlar hem dini ritüellerde tüketimi sağlamak hem de tanrılarına düzenli bir şekilde adak olarak sundukları alkolün hammaddesini istikrarlı bir şekilde sağlayabilmek için yerleşik hayata geçtiler. Belki de yeterli düzeyde adakları sunamadıkları durumlarda tanrılarının gazabından korktukları için yerleşmeye karar verdiler. Yerleşik hayata geçerek alkol hammaddesini istikrarlı bir şekilde temin etmek isteyen insanlar, tarihin bilinen ilk Neolitik Devrimi'ni (M.Ö. 9000-7000) gerçekleştirdiler. Dünyanın ilk devrim ateşini yakan alkol, tarih sürecinde birçok devrimde ateşleyicisi oldu ve olmaya devam etmektedir.

Kapitalizm öncesi birçok toplumda içki içmek kültürel olarak değerli bir aktiviteydi. Bu aktivite sosyo-ekonomik sistemin içinde derinlemesine yerleşmişti ve sosyal uyumu sürdürmede bütünleştirici bir rol oynadı (Wang, Liu, 2022). Alkol imalatı ve satışının kontrolünü sağlayan güçler için alkol kamusal gücün elde tutulmasının sembolüydü. Alkol bazen uygar olmanın ve bazen de tanrılarla iletişim kurmak için bir araçtı.

Devlet yöneticileri ve din adamları, binlerce yıl boyunca alkol üretimini ve tüketimini kontrollerinde tutarak, devlet kurulması sürecinde yeni siyasi toplulukların inşa edilmesini ve yeni bağılılıkların teşvik edilmesini sağladılar. Bu sayede toplumların üzerinde yıkıcı bir unsur olarak önceden var olan sadakat, ittifak ve aidiyet bağlarının parçalanmasını engellediler.

Alkol üreticileri ile tüketicileri arasındaki ilişkinin doğası, Kapitalizmin ortaya çıkışıyla değişti. Yerelleştirilmiş üretim metalaştırıldı ve zamanla üretim, rekabetin bir sonucu olarak gittikçe daha az elde yoğunlaştı. Üretimi ve tüketimi yasaklandığında binlerce kişi işsiz kaldı, ekonomik krizler ortaya çıktı, hatta siyasal devrimlerin oluşumunda neredeyse ana faktör oldu.

Günümüzde ise küresel alkol endüstrisinin büyüklüğü, 2021'de 1.624 milyar dolar değerine ulaştı. Küresel ekonomide, alkol üretimi %1,6'lık bir paya sahip olup, bu oran küresel silah pazarının yaklaşık üç buçuk katıdır. Alkol endüstrisi, küresel ölçekte en büyük endüstrilerden biridir.

İnsanlar tarafından tüketilmeye başlandığından itibaren alkolün aşırı tüketiminin yol açtığı toplumsal ve ekonomik

sorunlar giderek artmaktadır. Alkol tüketimi her yıl yaklaşık 3,3 milyon insanın erken ölümüne neden olmaktadır.

Bu kitapta alkol endüstrinin tarihsel gelişimi, kapitalist ekonomi için önemi ve alkol tüketimin sosyo-ekonomik etkileri incelenmiştir.

Kitabın yayın aşamasına geçmesinde katkılar sağlayan tüm dostlarıma teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ali Rıza GÖKBUNAR
Manisa-2023

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜMERLERDEN ROMA İMPARATORLUĞUNA ALKOLÜN SOSYO-EKONOMİK YAPIDAKİ YERİ

Sümer Uygarlığı	22
Antik Mısır Uygarlığı.....	35
Antik Yunan Uygarlığı.....	44
Roma İmparatorluğu	53

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAÇAĞDAN GÜNÜMÜZE ALKOL ENDÜSTRİSİNİN GELİŞİMİ

Alkol Endüstrisinin Gelişmesinde Manastırların Rolü.....	79
İngiltere	87
Almanya	102
Rusya	107
Amerika.....	121

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALKOL ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK KAMUSAL
DÜZENLEMELERİN SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI

Alkol İmalatı ve Tüketimine Kamusal Düzenlemeler	132
17. Yüzyıl İngiltere’inde Alkol Tükemine Kamusal Yönelik Düzenlemeler: Cin Çılgınlığı.....	142
18. Yüzyıl’da İngiltere’nin Koloniyel Rom Ticaretini Düzenlemeye Yönelik Girişimler ve Amerikan Devrimi	147
18. Yüzyıl Fransa’ında Alkol (Şarap) Üzerinden Alınan Ağır Vergi Yükünün Fransız Devrimi’ne Katkısı	157
1791 Amerikan Vergi Düzenlemelerinin Sosyo-Ekonomik Sonuçları: Viski Ayaklanması	168
1914 Rus Alkol Yasağı: Sosyo-Ekonomik Sonuçları	178
1919 Amerikan Alkol Yasağının Sosyo-Ekonomik Sonuçları.....	187

KAYNAKÇA220

GİRİŞ

Alkollü içeceklerin (şarap, bira, sert içkiler) kimyasal içeriği saf haliyle renksiz ve uçucu bir sıvı olan etanoldür. Alkol, herhangi bir besin değeri taşımasa da alkollü içecekler yüksek şeker içeriği nedeniyle yüksek kalori değerlerine sahiptir. Alkol aynı zamanda insan sağlığına ve çevreye zararlı, insanı sarhoş eden veya bağımlılık yaratan kimyasal bir sıvıdır. Küçük dozlarda içilen alkol, bir coşku/mutluluk hissi verir ve reaksiyonları azaltır. Daha büyük miktarlar tüketimi ise; beyin işlevlerini azaltır, hafızayı zayıflatır, denge bozukluklarına ve bunamaya yol açar. Düzenli alkol tüketimi bunamayı tetiklemekte, çok yüksek dozda alkol tüketimi ise ölüme neden olmaktadır.

İnsanlık tarihi boyunca alkol imalatı ve tüketimi toplumsal, siyasi, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin harekete geçmesinde katalizör olarak kullanılmıştır.

Kapitalizm öncesi birçok toplumda içki içmek kültürel olarak değerli bir aktiviteydi. Bu durum sosyo-ekonomik sistemin içinde derinlemesine yerleşmiş ve sosyal uyumu sürdürmede bütünleştirici bir rol oynamıştır (Wang, Liu, 2022).

Alkol kullanımını birçok antik toplumda uygar olmanın, vatandaş olmanın, statünün ve zenginliğin sembolü olarak görülmekteydi. Antik Sümer uygarlığında barbarlar (göçebe toplumlar) bira içtiğinde, Antik Yunanlılar ise şarap içtikleri için kendilerini uygar bir insan olarak kabul görürdü.